

FRONT-LINE

Peter Handke

Ponovitev

Založba Weiser, Celovec 1988,
prevedla Silvija Borovnik in Klaus Detlef Olof

Prozno besedilo Petra Handkeja je težko opredeliti, kajti že malo bralčeve samovolje bi zadostovalo, da bi iz njega nastala pesem. Stavke, običajno zelo dolge povedi, beremo počasi, nemalokrat prekinjeno, s kratkimi premori, da se glas, ki nekam tiho in nevidno tiplje iz besede v besedo, malce nadiha in se spet, še tiše, a nič manj vztrajno, odmakne naprej. Da, *Ponovitev* (izv. *Die Wiederholung*) bi res lahko brali kot pesem, pa čeprav se z njo gibljemo v zelo vsakdanjem, skoraj prozaičnem svetu, koder se kulise na obronkih narave obarvajo zeleno, sivomodro, ali pa z raztrganimi spominskimi sledmi zavijemo med mrzle zidove, ponošene liste slovarja, prisluškujoč na vsakem koraku zvoku besede. Avtor in njegov jaz, Filip Kobal, ki si čez vso pripoved menjaje podajata roké, odideta po sledih izginulega brata na pot — iz ravníc ob Dravi skozi predor v deželo, ki naj bi bila za mladega popotnika tuja, neznana, a vendar po nekem izročilu, niti ne tako davnem, tudi domača. Vse, kar Filip Kobal vzame s seboj, so bratovi zapiski in star slovenski nemško-slovenski slovar. In prično se postaje, postavljene v nepoznan, drugačen svet, ki je obljuden, a po njem hodiš kot tujec in se ti ves čas ponuja občutek, da je v ozadju nekaj znanega, nekoč pozabljenega, česar se ne spominjaš več dobro.

Ne da bi računal s časom — ko pa mora drobce šele sestaviti —, Kobal gre, na Jesenice, v senčno, še v staro sivem slogu grajeno gostilno »Črna prst« v Bistrici, z lepimi lesenimi napušči ob strehi in potokom za hišo, pa naprej čez grebene za Sočo... Poleg malhe spremlja popotnika še čudna družica, »hoja!«, kakor zaslišimo na nekem mestu. Hoja, kako preprosto početje, in vendar, koliko razvozlanja ob njem, branja, sozapisovanja, čudenja, iskanja. Hoja, ki postaja s približevanjem sebi nenehno, neustavljivo, v tujost vrženo odhajanje, ki za nameček kot zakleto z vsakim novim začetkom ostaja spominjanje. Tako nekako se glasita prvi dve poglavji, ko Filip Kobal, zelo diskretno, osamljeno, mlado in najbrž prav zato neodložljivo korači proti obzorju, v skrivnostni svet južno od Karavank, v bohinjski kot med Alpe, poln ozirajočih se pogledov, tehtanja, s kretnjo, ki med zamujenim sega, tipa po zastrtem: Slepo okno... Prazne steze...

V primerjavi s prevladujočo mlado slovensko prozo, ki obstaja po vseh peripetijah še kar naprej zagledana v formalno eksperimentiranje, tipiziranje in podobne preokupacije, je Handkejevo pisanje skorajda posebnost. Hecno pri stvari je to, da imamo opraviti z zgledno, klasično, dobro pisano prozo, kakršne pa v novejši literaturi ni več veliko. Sodeč po tonu pripovedi, rahlem, tenkočutnem ritmu, nas nekoliko spominja na Kovačiča ali Jančarja, morda Svetino. Zgodba ne teče najbolj naglo, celo zaustavlja se, včasih nerodno postopa na mestu, plete iz nekaj besed dolge rečenice, a vendar se brez kakršnegakoli opisovanja velikih resnic ali mogočnih tém ves čas bližamo prostoru resnega, zaresnega, recimo kar — človeškega. Bralec, ki ob vsakovrstni poplavi žanrskih zmesi ne more, da ne bi zamahnil z roko, bo tu našel nekaj intimnega.

Pa ne samo to. *Ponovitev* je pravzaprav ponovitev neke poti, ki je vodila prek dežele, po hribih, poljih, tja do suhe gmajne, za izgubljeno sledjo, ki je neznano kje poniknila. Domovina? Jezik? Zgodovina? Ne ne, bili bi nemočni in predaleč proč. Recimo raje — pokrajina! Z oblikami, barvami, šumi; s pogledom. Toda ali je o pokrajini sploh mogoče pripovedovati!?

In medtem smo že globoko zakoračili v Savano prostosti, v sled za deveto deželo, noseč v sebi pogled, nekakšno dvojnost, zaradi kateri nam bo korak, kot pri divjadi, pogosto zastal in pogledoval naokoli, motril, ponavljal, podvojeval, zdaj sebe, zdaj pokrajino, svet. Vse tisto, kar bomo našli zunaj, bo postalo zev in breme, ki ju nosimo v sebi, iz njiju pa naposled — obveza, ne da bi dobro vedeli, do česa. Tako pač, neka obveza na sebi, ki je vse bolj človek. »Seveda: hoja, celo hoja v srčni deželi, nekega dne ne bo več mogoča,« beremo, »toda takrat bo tu pripoved, in hojo bo ponovila!« Ne, Handke in Filip Kobal ne pomišljata — pripoved in pripovedovalec sta eno in isto.

Nekaj seveda ostane, nekaj, česar se ne da vzeti s seboj. Pot, ki Kobala privede na Kras, ni naključna. Prav tu, sredi sveta, poraščenega z razkuštranim drevjem, koder piha veter in je trava suha in trnasta, se mu osebnostna pot najgloblje zaokroži, zariše k sebi. Samoiščoči popotnik je dojel slutnjo, ki mu s posamičnimi, čudežno skupaj zmetanimi vzorci pravi, da je svet poraslih kamenih reber grob, pregrob, da bi mogel biti pravljíčen, postavljen v tisti »Nekoč...«, ki uspeva živopisano vršeti zgoraj na vršacih. Da, tam! A tu spodaj je drugače: bolj suho je, globlje zajedeno, počasnejše, na trenutke tako silovito prisotno, obeleženo brez vezi, kot bi niti domotožja ne poznalo več. Nemara je Kobal na Krasu pozabil na pisanje, opustil se je, izgubil, taval kot nikogaršnji prišlek, pravzaprav — prvič se je šele zares našel, prost med oblikami, z možnostjo neskončnih potez..., kot bi prav tu, že od nekdanj, nekje, neslišen med hojo, medtem ko se listi vrste, čakal tisti »Zdaj!«, najbrž en sam; in prekoračimo ga mirno in nevede.

Potem, potem nič. Zunaj smo. Morda je pozno, morda zgodaj, ni važno. Veliko stvari pravijo, slišati jih je od vsepovsod; štejemo, rišemo, črtamo, nekdo pride in to natisne. Uporabljay metafore! Je *Ponovitev* roman, novela, biografija...? Bog si ga vedi. Sprva je v nadaljevanju. »Pripoved, nič ni bolj svetovljanskega od tebe...«

Igor Skamperle